

Paanajärven Anni, Anni Popova

Merkittävä karjalainen kulttuuripersoonana Anni Popova (o.s. Mäkuškina) menehtyi 4. helmikuuta 82-vuotiaana Paanajärven kylässä äkilliseen sairauteen. Hän oli syntynyt Jyskyjärvessä 12.6.1928. Lapsena hän tutustui synnyinkylänsä merkkihenkilöön Aleksandra Dobrininaan, joka toi tomaatinviljelyn ja koristekasvit Karjalaan. Tämän perinnön hän siirsi myöhemmin Paanajärveen, jonne hänet lähetettiin opettajaksi suomenkieliseen kouluun 1940-luvun lopulla.

Jo sodan aikana hän oli aloittanut opiskelun Puudossissa evakossa olleessa opettajaopistossa ja valmistunut Petroskoissa pari vuotta sen jälkeen. Pian Paanajärveen muutettuaan hän avioitui Vasili (Vaske) Popovin kanssa, joka toimi neljä vuosikymmentä uittomestarina Vienan Kemijoella.

Anni Popovasta kasvoi hyvin pian Paanajärven kylän keskushenkilö, jonka sanalla oli painoa. Opettajan työ keskeytyi kolmen tyttären peräkkäiseen syntymään. Palattuaan työelämään hänet ni-

mitettiin kulttuuritalon emännäksi.

Tässä tehtävässään hänestä tuli legenda. Kylän kulttuuritoiminta oli vireää. Hän organisoi kylään monenlaista ohjelmatoimintaa. Myös tasavallan kulttuurilaitosten esiintymisvierailut olivat toistuvia. Petroskoin Suomalaisen Teatterin tuonaikaiset vielä elossa olevat näyttelijät muistavat Paanajärven vierailut kohokohtina kiertueillaan. Anni Popovan järjestelykyky ja vieraanvaraisuus sekä hänen suorittamansa yleisön valmentaminen vastaanottamaan kulttuuritarjontaa tekivät vaikutuksen kulttuuriammatilaisiin.

Kulttuuritalo, "klubi", ei järjestänyt ohjelmaa pelkästään kylässä, vaan sen emäntä liikkui veneellä pitkin Kemijokea vieden kirjallisuutta ja lehtiä uittotyöläisille, sinne missä he milloinkin vastuualueellaan työskentelivät. 1960-luku oli niin Annille kuin koko Paanajärven kylälle elämän kulta-aikaa.

Sitten kylän ylle lankesi uhka. Se aiottiin hukuttaa voimala-altaaseen. 1970-luvun alussa kylään asetettiin rakennuskielto. Asukkaita houkuteltiin muuttamaan pois. Monenlaisia painostuskeinoja käytettiin, mutta kyläläiset eivät halunneet menettää kotiseutuaan. Alkoi viivytystaistelu, joka kesti kolme vuosikymmentä, kun neuvostoaikana valtio ei löytänyt riittävästi varoja Valkeakosken voimalan rakentamiseksi.

Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen uhka nousi taas vireille, mutta kansainvälisen yhteistyön välityksellä Paanajärvi on lopullisesti pelastunut hukkumiselta. Kylän säilyttämisen puolesta käydyssä kamppailussa Anni Popovalla oli "kylän sieluna" ratkaiseva rooli. Hänen toimintansa on tuttua myös suomalaisille Lasse Naukkarisen kaksituntisen televisiossa monta kertaa esitetyn dokumenttielokuvan Paanajärven Anni välityksellä.

Sen jälkeen kun Paanajärven kylään asti ulottuvia kulttuurimatkoja ryhdyttiin järjestämään, monet niin suomalaiset kuin kansainvälisetkin turistit ovat saaneet mahdollisuuden tavata Vienan suurta kulttuuripersoonallisuutta Annia. Poikkeuksetta hän teki suuren vaikutuksen tapaamiinsa ihmisiin. Muisto hänestä jää pitkään elämään sekä karjalaisiin kertomuksiin ihmisen vaikuttamisen mahdollisuuksista että hänet kohdanneiden ihmisten mieliin.

MARKKU NIEMINEN

Kirjoittaja on Anni Popovan pitkäaikainen ystävä

Irma Mäkelä Isossakyrössä

Irma Mäkelä (s. 21.12.1929) kuoli Isossakyrössä 28.1.2011. Irma oli vuokkiniemäläistä sukua, isä oli Skottilan Jyrki (Yrjö Mäkelä) ja äiti Sepän Okahvie (Agafia Loginov) Vuokkiniemen Sepäntermältä. Irma syntyi Pohjanmaalla, mutta karjalaisen "puapon" avustuksella. Hän varttui karjalaisyhteisössä, joka kaksikymmentäluvulla rakentui Etelä-Pohjanmaalle Tanner ja Manner Oy:n ja Yrjö Mäkelän vaatetusteollisuuden ympärille. Irma jäi aikuistuttuaan kotiin pitämään huolta karjalaisen suurperheen taloudesta ja sitten vanhenneista vanhemmistaan.

Helmi Virtaranta kirjasi päiväkirjaan havaintoja Virtarantojen haastattelukäynnistä 1956: "Tytär hoitaa talouden koko suurperheelle ja kertoi että hänen pöytänsä istuu 16 henkeä omaa väkeä ja vieraat päälle ja niitä on alituisesti." Karjalainen vieraanvaraisuus olikin Irmaalle tyypillistä.

Viime vuosinaan Irma harrasti senioripolitiikkaa, osallistui vapaaehtoistyöhön sotainvalidien hyväksi ja lausui runoja paikallisissa tilaisuuksissa. Irman kutomat sormikkaat, sukat ja villatakit lämmittivät sukulaisia ja tuttavuuksia Suomessa myös Kreikan ja Italian koleissa talvissa. Hän muisti tarkasti laajan sukunsa ja Vienan Karjalasta 1920- ja 1940-luvulla siirtyneiden ihmisten vaiheita samoin kuin äitinsä kertomia vuokkiniemäläisiä satuja ja runoja. Hän käytti mielellään Vuokkiniemen murteen hauskoja sanoja ja vivahteita erityisesti serkkunsa Kerttu Pessin kanssa jutellessaan ja piti vanhemmiltaan saamaansa henkistä perintöä suuressa arvossa.

JYRKI MÄKELÄ

Emeritusprofessori Alpo Räisänen

Luin Ylä-Kainuu-lehdestä koskettavan suruviestin: professori Alpo Räisänen oli menehtynyt yöllä toisena päivänä maaliskuuta. Kirjailija Jalo Heikkinen kertoo muistokirjoituksessaan Räisänen tasan kuukautta aikaisemmin Suomussalmella pitämästä esitelmästä Miten minusta tuli professori. Heikkisen mukaan tuo esitelmä oli ollut kuin aavistamaton, lämmin hyvästijätö kotiseudulle.

Minä tapasin Alpo Räisänen viimeksi vuonna 2006 Joensuussa lahjoittaessani hänelle kirjani Ladaa ostamassa arvosteltavaksi. Tarinoidessamme torin kulmalla hän herkistyi muistelemaan menneitä.

Opintiansä ensi askeleet hän otti Piispajärven kansakoulussa, missä opettaja Siiri Luukkonen, myöhemmin muistelukirjallaan Korpi opettajana tunnetuksi tullut, opetti hänet lukemaan. Jatko-opinnot tuottivat kuitenkin suuria ongelmia, koska isä ehdottomasti epäsi poikansa keskikouluun menon. Häntä olisi välttämättä tarvittu työssä kotona. Omin luvin poika silti lähti kirkolle ja selviytyi pääsykokeissa. Elettii vuotta 1949, jolloin Suomussalmen kirkonkylään oli juuri perustettu kunnallinen kokeilukeskikoulu. Ilmainen opetus teki mahdolliseksi varattomien, lahjakkaiden oppilaiden opiskelun.

Ensimmäisen syyslukukauden poika asui kirkon lähellä Kiantajärven rannalla Kusti Keräsen pikkuruuisessa mökissä. Varmaan silloin tarvittiin sitkeyttä ja siisua, koska koti suhtautui nuivasti pojan opintoihin. Vasta joulun jälkeen juuri valmistunut koulun asuntola silotti suuresti opintietä. Kun poika alkoi opinnoissaan menestyä, isänkin suhtautuminen häneen

muuttui.

Alpo opiskeli keskikoulussa minua kahden luokkaa ylempänä. Eräs opettajista, ylioppilas Heikki Korhonen, oli todellinen kasvattaja. Vaikka hän oli matemaatikko, osasi hän opettaa muutakin kuin algebran kaavoja ja fysiikan ihmeitä. Hän oli liikuntaihminen, teki kanssamme partiopoikatyötä, luki joskus tunnilla itkien Raamatua, osasipa Leinon runot lähes ulkoa.

Oivallinen, monipuolinen opetus kantoi myös Alpon kohdalla hedelmää. Missäpä muualla hän olisi innostunut liikunnasta ja kielestä kuin koulussa. Kuulin kerran Alpon kirjoittamia runoja opettajani lausumina. Vieläkin muistan, kuinka tämä kielimiehen alku talsi kevätrospuutossa kotiinsa seitsemän peninkulmaisen matkan pääsiäislomalle mennessä. Silloin sitä ei silti pidetty suurena ihmeenä.

Tästä samaisesta koulumme opettajasta tuli myöhemmin seismologisen laitoksen johtaja Helsinkiin. Eläessään hän esiintyi televisiossa aina maanjäristysten yhteydessä. Heikin innostamana Alpo ja monet muut lahjakkaat nuoret lähtivät jatkaamaan opintoja eri lukioissa. Lauttakylän lukiosta tuli Alpon opinahjo. Hänen opintojaan rahoitti Suomussalmella toiminut kaukonäköinen Bössin lääkäripariskunta.

Yliopisto-opinnot johtivat miehen tutkimaan Kainuun murteita ja nimistöä. Vuosia hän kierteli raskas nauhuri selässään ympäri Kainuuta haastatellen aitoja murteen taitajia. Koska hän oli itse syntyperäinen kainuulainen, osasi hän kohdata haastateltavansa ja heihin samastua. Ihmisten oli helppoa hänen kanssaan ryhtyä puhumaan ja vastailemaan. On sanottu, että Räisänen pelasti näin talteen kansan puhutun kielen.

Aineiston pohjalta syntyivät väitöskirja Kainuun murteiden äännehistoria I. Vokaalisti vuonna 1972, ja sen jatko Kainuun murteiden äännehistoria I. Konsonantisto vuonna 1998. Väitöskirja ynnä muut tieteelliset julkaisut ovat kohottaneet hänet maamme murteentutkijoiden eturiviin. Kun tiedämme, millaisista lähtökohdista Alpo Räisänen ponnisteli sitkeästi suomalaisen kielitieteen huipulle, voimme hyvällä syyllä kutsua häntä toiseksi Lönnrotiksi kuten Kainuussa häntä kutsutaankin.

Professori Alpo Räisänen syntyi 25.2.1935 Suomussalmella ja kuoli 2.3.2011 Joensuussa.

VEIKKO HUOTARINEN

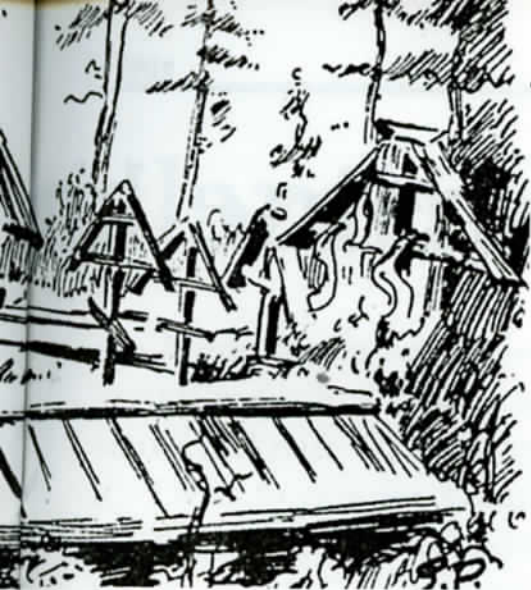
Eino Puustinen Kemissä

Eino Puustinen on päässyt matkallaan perille. Hänen kilvoittelunsa tässä maalisisessa elämässä päättyi 20. joulukuuta 2010. Eino oli syntynyt Lapinlahdella 9. syyskuuta vuonna 1923. Hän kasvoi nuorukaiseksi tutussa naapurin talossa, koska jäi jo lapsena orvoksi.

Lapinlahti ei ilmeisesti tarjonnut nuorelle miehelle tarpeeksi mahdollisuuksia, koska hän 22-vuotiaana vuonna 1945 nosti repun selkäänsä ja lähti muualle. Hän matkusti leivän saantiin Kemiin Veitsiluodon tehtaille. Heti alussa hän kiinnostui tiilien pinoamisesta ja niinpä Veitsiluodon rakennuspuoli sai hänestä osaavan muurarin. Eino työskenteli muurarina useasakin paikassa.

Hänelle kävi aivan samoin kuin monelle muullekin suomalaisnuorukaiselle Veitsiluodossa. Hän törmäsi Seurojentalolla karjalaiseen Annikki-tyttöön. Avioliitto solmittiin 1940-luvun lopulla ja se kesti Einoon poismeno asti.

Koska talvet olivat muurarille Kemissä hiljaisia, nosti Eino taas reppunsa ja Annikkinsa pykälään. Helsinki tarjosi muurarille ja hänen vaimolleen aivan toisenlai-

set työmahdollisuudet. Oli tiiltä, laastia ja työmaita, missä rakentaa uutta tiiliseinää. Eino oli nostamassa pystyyn monia tunnettujakin rakennuksia. Pidettynä työntekijänä hänellä oli aina töitä.

Vuosikymmenet kuuluivat pääkaupungissa. Eino muurasi myös perheelleen oman talon, johon vaimon ja pojan oli turvallista muuttaa. Eino rakkain harrastus oli puutarhan hoito. Kotipiha oli oiva paikka toteuttaa hortonomisia haaveita. Eino voitti ensimmäisen palkinnon myös taidoistaan puutarhahoidossa.

Karjalaisuus tarttui lujasti savolaismieheen. Eino ja Annikki olivat monella tavalla mukana Karjalan Sivistysseuran toiminnassa.

Kun Eino jäi eläkkeelle, nostettiin taas reppu selkään ja palattiin Kemijokivarteen ansaittua lepoa viettämään. Annikki ja Eino asettuivat kauniille joenrantatontille Ylipaakkolaan. Hortonomi-Eino loihitti sielläkin luonnosta maiseman, jossa silmä viihtyi. Kemin alaostaston toiminta oli luonnollinen jatke pariskunnalle monien vuosien ajaksi. Kun Eino terveys alkoi heiketä, niin kontti nousi taas selkähä tulla muutto Kemin Keskuspuistokadulle, jossa Eino eli elämänsä loppuvuodet.

Monet kerrat tämänkin starinan kirjoittaja istui heidän viihtyisässä kodissaan matkaten muistelusten kautta milloin muurarien telineillä, milloin Veitsiluodon ja Rytikarin karjalaisyhteisöissä. Ihmeekseni huomasin, että ikäerosta huolimatta oli monia yhteisiä tuttavuuksia ja muita tekijöitä.

Vaan nyt on Eino tuonilmaisissa, meille jäivät vain kultaiset muistot ja yhteinen huoli, miten Annikki selviää yksinään. Uskon hänen selviävän, kun yhdessä huolta pidämme.

Ole iäti muistettu poismennyt jäsenemme Eino!

MARTTI J. TAKALO

Urvoisille Uvustajille ja Umoittajille!

Paikkakunnan oloja koskevia kirjoituksia ja uutisia kaikista seuduista Karjalasta otetaan kiitollisuudella vastaan Karjalan Heimossa painettavaksi ja kehoitetaan jokaista kynään kykenevää kansalaista niitä hyväntahtoisesti lehdelle työntämään.

Liikemiehiä, jotka ovat asiallemme myötätuntoisia pyydämme ilmoituksilla kannattamaan lehteämme. Ilmoitushinnat konttoristamme tai mediakortista www.karjalanheimio.fi -osoitteesta.

Tilan puutteen takia toimitus varaa oikeuden jättää kirjoituksia seuraaviin numeroihin.

- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

KARJALAN SIVISTYSSEURA ry

Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Konttorimme on avoinna tiistaina ja
torstaina klo 10-15, puhelin (09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi

Karjalan Heimio

Haluatko kertoa
muille jotakin
karjalaisuudesta?

Kirjoita juttu Karjalan Heimoon!

Seuraavaan Karjalan Heimoon tarkoitetun aineiston on oltava päätoimittajalla viimeistään lauantaina 4. kesäkuuta.

paatoimittaja@karjalanheimio.fi

Tervetuloa karjalan kielen ja kulttuurin kurssille Kuusamoon 4.-10.7.2011

Kurssi on avoin ja tarkoitettu kaikille, jotka ovat kiinnostuneita varsinaiskarjalan (vienan) kielestä ja itä- ja rajakarjalaisesta kulttuurista.

Lisätietoja ja ilmoittautumisohjeet:

www.karjalansivistysseura.fi > Ajankohtaista
Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.

Tervetuloa- yksin tai yhdessä!

KARJALAN SIVISTYSSEURA ry

